

บทที่ 1

สถานการณ์มันสำปะหลัง

เครือวัลย์ บุญเงิน^{1/} และเกษร แซ่มชื่น^{2/}

มันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย การผลิตของโลก ปี 2556/57 FAO คาดการณ์ว่า มีผลผลิตมันสำปะหลัง 270.29 ล้านตัน เมื่อเทียบกับปี 2555/56 ที่มีผลผลิต 263.32 ล้านตัน พบว่า ผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.65 โดยทวีปแอฟริกา ละตินอเมริกา เอเชีย และโอเชียเนียมีผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.79 ร้อยละ 7.68 ร้อยละ 2.36 และร้อยละ 3.21 ตามลำดับ ซึ่งผลผลิตมันสำปะหลังส่วนใหญ่อยู่ในทวีปแอฟริกา ประมาณร้อยละ 54 รองลงมาคือ เอเชีย ร้อยละ 33 ละตินอเมริกา ร้อยละ 12 และ โอเชียเนียร้อยละ 1 โดยผู้ผลิตรายใหญ่ 5 อันดับแรก คือ ไนจีเรีย ไทย อินโดนีเซีย บราซิล และคองโก

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีศักยภาพในเชิงเศรษฐกิจกระจายอยู่ในภาคต่างๆ คือ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 53 เช่นจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น และบุรีรัมย์ ในภาคกลางและภาคตะวันตกร้อยละ 25 เช่นจังหวัดกาญจนบุรี ลพบุรี และนครสวรรค์ ที่เหลืออีกร้อยละ 22 อยู่ในภาคตะวันออกและภาคเหนือ เช่นจังหวัด สระแก้ว ชลบุรี ฉะเชิงเทรา พิษณุโลก และกำแพงเพชร

ปีเพาะปลูก 2558/59 เนื้อที่เก็บเกี่ยวลดลง เนื่องจากประสบปัญหาภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ทำให้บางพื้นที่มีเพลี้ยแป้งระบาดและต้นมันสำปะหลังตาย ทำให้ขาดแคลนท่อนพันธุ์เพื่อปลูกซ่อมจึงปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นแทน เช่น อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเขียว เป็นต้น ผลผลิตต่อไร่ลดลง เนื่องจากในบางพื้นที่กระทบแล้งและเพลี้ยแป้งระบาด ทำให้ต้นมันสำปะหลังเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ หัวมันสำปะหลังมีขนาดเล็กส่วนมันเส้นมีความต้องการใช้ลดลงเนื่องจาก ผู้ประกอบ

การตลาด

ความต้องการใช้มันสำปะหลังในประเทศของไทย ปี 2557/58 เพิ่มขึ้นจากปี 2556/57 ร้อยละ 10 เนื่องจากความต้องการใช้เพื่อผลิตเอทานอลเพิ่มสูงขึ้น จากนโยบายยกเลิกน้ำมันเบนซิน 91 ปัจจุบันมีโรงงานที่ใช้เฉพาะมันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบในการผลิตเอทานอล 7 แห่ง ส่วนความต้องการใช้เพื่อผลิตแป้งมันสำปะหลังเพิ่มขึ้นเนื่องจากใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้หลากหลาย

^{1/}นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5 จังหวัดชัยนาท

^{2/}นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5 จังหวัดชัยนาท

ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาหารสัตว์หันไปใช้พืชทดแทนอื่นๆ ที่มีราคาถูก ประกอบกับราคามันเส้นปรับตัวสูงขึ้นโดยความต้องการใช้ภายในประเทศมีประมาณร้อยละ 20 ที่เหลือร้อยละ 80 เป็นการส่งออกมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย ปี 2557/58 เพิ่มขึ้นจากปี 2556/57 ร้อยละ 4 เนื่องจากประเทศคู่ค้ายังมีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้การส่งออกมันเส้นขึ้นอยู่กับราคาธัญพืชของประเทศคู่ค้า ส่วนแป้งมันสำปะหลัง มีการใช้ในอุตสาหกรรมที่หลากหลายมากขึ้นทำให้ความต้องการใช้ขยายตัว จีนเป็นประเทศผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังรายใหญ่ที่สุดของไทยเนื่องจากมีความต้องการใช้มันเส้นเพื่อนำไปผลิตแอลกอฮอล์ และแป้งมันสำปะหลังเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมกระดาษและสิ่งทอ

สำหรับพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในเขตภาคกลางและภาคตะวันตก ประกอบด้วย จังหวัด ชัยนาท นครสวรรค์ ลพบุรี สระบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี ในปี 2558 มีพื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตรวมประมาณ 1.4 ล้านไร่ มีผลผลิตรวมประมาณ 5.0 ล้านตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 3.3 ตันต่อไร่ และปี 2559 มีพื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตรวมประมาณ 1.4 ล้านไร่ มีผลผลิตรวมประมาณ 4.6 ล้านตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 3.3 ตันต่อไร่ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 เนื้อที่ ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ในเขตภาคกลางและภาคตะวันตก ปี 2558-2559

จังหวัด	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)		เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)		ผลผลิต (ตัน)		ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)	
	2558	2559	2558	2559	2558	2559	2558	2559
ชัยนาท	68,400	69,631	66,859	63,571	212,713	201,393	3.2	3.2
นครสวรรค์	439,814	458,651	383,852	365,534	1,363,349	1,298,865	3.6	3.5
ลพบุรี	260,894	268,616	248,043	251,143	856,450	853,386	3.5	3.4
สระบุรี	34,476	35,439	34,476	35,097	120,265	118,697	3.5	3.4
อุทัยธานี	155,753	160,425	148,726	145,330	534,945	511,271	3.6	3.5
สุพรรณบุรี	39,949	41,347	39,575	41,080	129,199	134,167	3.2	3.3
กาญจนบุรี	470,854	473,929	469,250	472,532	1,575,692	1,557,465	3.4	3.3
ราชบุรี	76,184	79,019	75,588	76,152	240,634	3,160	3.2	3.2
เพชรบุรี	1,068	1,098	1,011	999	3,113	3,085	3.1	3.1
รวม	1,547,392	1,588,155	1,467,380	1,451,438	5,036,360	4,681,489	3.4	3.3

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2559)

การเพิ่มผลผลิตของน้ำมันสำปะหลัง จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีการผลิตด้านพันธุ์ การเขตกรรม และการอารักขาพืชที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผลผลิตและคุณภาพของน้ำมันสำปะหลัง มีความแตกต่างกัน ตามสภาพภูมิอากาศ พันธุ์ และการจัดการผลิตน้ำมันสำปะหลังที่ถูกต้อง และเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากการวิจัยมาสนับสนุนและช่วยในการตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีการผลิตให้เหมาะสมกับพื้นที่

ต้นทุนการผลิตน้ำมันสำปะหลังของภาคกลาง

ต้นทุนการผลิตน้ำมันสำปะหลังของภาคกลาง 5,454.21 บาทต่อไร่ คิดเป็น 1.64 บาทต่อกิโลกรัม ผลตอบแทนต่อไร่ 8,432.84 บาทต่อไร่ กำไรสุทธิ 3,008.64 บาทต่อไร่ หรือ 0.91 บาทต่อกิโลกรัม (ตารางที่ 2)

การใช้เครื่องจักรกลในการผลิต ช่วยลดต้นทุนการผลิตน้ำมันสำปะหลังได้ จากการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2558) โดยใช้ข้อมูลในปีเพาะปลูก 2555/2556 ในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร นครราชสีมา สระแก้ว และกาญจนบุรี พบว่าเกษตรกรที่ใช้เครื่องจักรกล ซึ่งมีการใช้เครื่องจักรในการเตรียมดินทั้งหมด แต่ไม่ใช้ในขั้นตอนการปลูก ส่วนขั้นตอนการเก็บเกี่ยว มีการใช้ทั้งการแรงงานคนและเครื่องจักรกล มีต้นทุนที่เป็นเงินสดไร่ละ 4,492.88 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดที่เป็นเงินสดไร่ละ 4,719.70 บาท ส่วนเกษตรกรที่ใช้แรงงานคนทั้งหมด มีต้นทุนเป็นเงินสดไร่ละ 5,417.42 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดที่เป็นเงินสดไร่ละ 4,292.48 บาท และเกษตรกรที่ใช้เครื่องจักรกลในการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลัง มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมดที่เป็นเงินสดสูงกว่าเกษตรกรที่ใช้แรงงานคนเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังไร่ละ 427.22 บาท

ตารางที่ 2 ต้นทุนการผลิต มันสำปะหลังโรงงานปีเพาะปลูก 2557 จังหวัดชัยนาท

หน่วย :บาท/ไร่

ต้นทุนการผลิต	เงินสด	ประเมิน	รวม	ร้อยละ
1.ต้นทันทันแปร	3,067.62	954.78	4,022.41	74.16
1.1 ค่าแรงงาน	1,908.82	379.69	2,288.51	42.19
เตรียมดิน	562.53	303.05	861.62	15.96
ปลูก	150.18	0.00	150.18	2.77
ดูแลรักษา	323.61	64.64	388.25	7.16
เก็บเกี่ยว	872.46	12.00	884.46	16.31
1.2 ค่าวัสดุ	951.43	510.56	1,461.99	26.95
ค่าพันธุ์	228.41	509.60	738.01	13.61
ค่าปุ๋ย	514.24	0.00	514.24	9.48
ค่าสารเคมีปราบศัตรูพืชและวัชพืช	158.24	0.96	159.20	2.93
ค่าสารเคมีอื่น ๆ และวัสดุปรับปรุงดิน	37.97	0.00	37.97	0.70
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	8.87	0.00	8.87	0.16
ค่าวัสดุการเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง	1.92	0.00	1.92	0.04
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	1.78	0.00	1.78	0.03
1.3 ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน	207.37	64.54	271.91	5.01
2. ต้นทุนคงที่	0.00	1,401.80	1,401.80	25.84
2.1 ค่าเช่าที่ดิน	0.00	1,303.28	1,303.28	24.03
2.2 ค่าเสื่อมอุปกรณ์	0.00	52.99	52.99	0.98
2.3 ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนอุปกรณ์การเกษตร	0.00	54.53	54.53	0.84
3. ต้นทุนรวมต่อไร่	3,067.62	2,356.59	5,424.21	100
4. ต้นทุนรวมต่อกิโล			1.64	
5. ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)			3,307.00	
6.ราคาที่เกษตรกรขายได้ที่ไร่นา (บาท/กก.)			2.55	
7. ผลตอบแทนต่อไร่			8,432.84	
8.ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่			3,008.64	
9. ผลตอบแทนสุทธิต่อกิโลกรัม			0.91	

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขตที่ 7 (ติดต่อส่วนตัว)

บรรณานุกรม

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.2559.สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2558. โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.กรุงเทพฯ. 215 หน้า.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2559. การศึกษาการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของ
แรงงานคนและเครื่องจักรในการผลิตมันสำปะหลัง. <http://www.oae.go.th/download/research/2558>.